

הלכות שבת סימן שיא

קטו

פאר הגולה

ח טו וכן דמב רש"י
 שם ט טור בשם
 הרמב"ם, וכתב בספר
 מורה נבוכים שכן
 נדב"ר
 הרמב"ם פרק טו
 י שם בשם הרמב"ם
 כ מרדכי פרק ג
 דשבת ל הרמב"ם שם

ממנו הגה ונש אומרים דאפלו לא הסריס עדון אלא (ה) שקרוב להסריס (כ"י בשם טור רש"י ר"ן), (ז) ממך להוציאו לברמלית. ואם היה להם מקום לצאת בו (י) אין מוציאין אותו, אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם. ויגיש אומרים שלא התירו להוציאו לברמלית (ח) אלא על-ידי כפר או תינוק. ויגיש מי שאומר, שכל שמוציאו לברמלית (ט) מוטב להוציא שלא בכפר ותינוק כדי למעט בהוצאה. *ויגיש מי שמתיר להוציאו (י) אף לרשות-הרבים (י) (יא) על-ידי תינוק אכל לא על-ידי כפר. והוא הדין אם הוא בבביון אחר, כגון שהיה בספינה והיו האינם-יהודים מתאספים שם, וכן כל פיוצא כזה: הגה (יב) והוא הדין דמסרים לומר (ס) לאינו-יהודי לטלטלו כמו על-ידי כפר ותינוק (מרדכי וב"י בשם שבולילקט), ואסור לטלטל מת על-ידי כפר ותינוק (ט) (יג) לצורך כהנים או דבר אחר. אבל על-ידי אינו-יהודי יש מתירין (טור יוד"ט ש"ע) ויחזיר מהח"ל (סי' ס"ה) (וכן ראיתי נזקקים (יד) לצורך מצוה או חמנה): ג *ויגיש מי שאומר שאם נתן על המת אהר מפלים

פאר היטב

בצ"ח על נפשות מן-ישראל ותינוק א' מת היה פתח הפתח, והתיר א"א מהר"ז לקצב דמים עם האינדי-יהודי לפתח עד שימצא התינוק, משעם כיון וקצב אדוקא דנקשה קא צדיד: (ט) לצורך. וטלטול מן הצד שרי לצורך פתחים, ומ"מ אין הכהנים יכולים לכהן לקרובי שיוציאוהו אפלו צריכים לנטל לכה"ג והוא מצוה, אם לא בנפל, ב"ח. ומ"מ נ"ל דאם יש פתח חולה שאינו יכול לצאת מביתו בופין את הקרובים להוציא המת מביתו כדי שלא יעבר על

באור הלכה

בשם הפוסקים: * ויגיש מי שמתיר להוציאו אף לרשות-הרבים על-ידי תינוק וכו'. ע"ז בפרישה שהקשה, דהלא זו היא דעת הרמב"ם, והוא בעצמו הלא סובר מתחלה דאפלו לברמלית אין כדאי להרבות בהוצאה, ואם-כן כל-שכן לרשות הרבים, וע"ז שם שד"ח קא בישובו. וע"ז בספר מאמר-מרדכי שהאריך מאד בזה, ובסיף מדברי מוה"ר ט"א ג"כ הרמב"ם רק לשיטת רש"י, אבל לדעת הרמב"ם איד-הכ"מ יוציאו בלא כפר ותינוק: * יש מי שאומר שאם נתן וכו'. אף דהקטור כתב יש מי שאומר, אין פתחו כזה שאחרים חולקין על זה, כמו ב"ש

משנה ברורה

דבר שהוא מקצה [ט"ו], אף אם החיפתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שממנו בו המקצה, שרי, דהרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, ויכול לקנות בסעיה ח. וע"ז לעיל בסימן שח במשנה ברורה סעיף-קטן קט"ו): ב (ז) ממך להוציאו. הגדול כבוד הבריות, (ט) שדו"ח לא-תעשה דבריהם, ומה שכתב י"אם היה להם מקום, הוא דעת הרמב"ם, (י) וטעמו, דסבירא לה דעקר היתור, מפני כבוד החיים, שהחיים מתפזים גס-פן על-ידי שהמת נסרף ונתפחה, ולכן גי' להם מקום לצאת משם, דהו ליכא פבור חיים, אין מוציאין אותו; (יא) לבר ממת ש"בא בספינה, האמור בסוף הפסוק, שם הוא בזיון גדול למת כשהאינם-יהודים מתאספין כבימותיו, וקששו לכבודו, מה שאין בן הקא ליכא בזיון כל-כף למת בזיון שמנו במקום שאין רואין, ועוד, כיון שקבר הקרוב, ודע, דלדעת השו"א אומרים הנ"ל שמקלקל בקרוב להסריס, (יב) אפלו יש להם מקום לצאת מתר להוציאו מפני שלא יסריס: (ח) אלא על-ידי כפר. דהוצאה דאי אפשר לתקוני שרי, (יג) אבל טלטול דאפשר לתקוני על-ידי כפר מתקנים: (ט) מוטב להוציא וכו'. ע"ז באליה רבה שהכריע כדעה הראשונה משום שהרבה פוסקים סוברין כמותה. ומכל מקום נראה לי, כשאין לו כפר ותינוק מתר להוציא אף בלא כפר ותינוק, דאף לדעה הראשונה אין הכרע שהיא לעפובא, ע"ז במגן-אברהם סעיף-קטן ח ובאליה רבה סעיף-קטן ז: (י) אף לרשות-הרבים. טעמו, דהרי לה מלאכה שאין צריך לגופה, דהא אין צריך למת, ולית בה רק אסור דרבנן לרבי שמעון דקמא לן בזה, ובמת לא גזרו מפני כבוד הבריות; אבל הדעה הראשונה סבירא לה דלא התירו אלא ברמלית (יד) דלית לה עקר בדאורייתא, מה שאין בן בזה דשם מלאכה עליה אלא שאין צריך לגופה, (טו) לא התירו אף במת, וע"ז ב"י וכן באליה רבה דהלכה כדעה ראשונה משום דהרבה פוסקים סוברין כמותה, ובקט"ו דמלאכה שאין צריך לגופה גס-פן לא ברין דהוא פטור עליה, דלש פוסקין פרבי יהודה דמתכב עליה, ע"ז בסוף סימן שלד"ו): (יא) על-ידי תינוק, דוקא (טו) כשהוא גדול קצת, דש"ך בו חי נושא את עצמו ולית בה בעלמא רק אסור דרבנן, ובמת לא גזרו, מה שאין בן בקטן ביותר [ע"ז סימן שח סעיף מא ובמשנה ברורה ש"ב] (יב) הוא שנה לכפר, (יז) ותיב על הוצאתם גופא: (יב) והוא הדין דמותרים וכו' כמו על-ידי כפר ותינוק, ודעה לומר, כמו שהתירו בן-ישראל על-ידי כפר ותינוק, אפלו על-ידי אינו-יהודי אסור, וכן כתב במגן-אברהם, (יח) ובאליה רבה מצד פשם כמה פוסקים שסוברין להקל גם ברשות-הרבים: (יג) לצורך פתחים, שיהיו יכולים להיות בפתחים שהיו פתח גג אחד עם הפתח, דלא ה"ל טלטול המת על-ידי כפר או תינוק אלא לצורך הפתח, וכתבו האחרונים, דטלטול מן הצד, דהיינו להקפו ממש למטה, שרי לצורך פתחים אפלו שלא על-ידי כפר ותינוק, דהרי הוא טלטול מן הצד לצורך מקומו דשרי, ויכול לקנות בסעיה ח. ומכל מקום, בין בזה, וכן במה שמתיר הרמ"א על-ידי אינו-יהודי, הוא דוקא אם הקרובין רוצין, דמשום כיון המת ליכא בזה, דמה לו כשמתקורן אותו בבית זה או בבית אחר, אבל אין יכולין לכפן להוציאו מן הבית שמת שם [אם לא במקום שהמנהג לשאתו מיד במקום שמטהרין אותו, יכול לכפן], ואפלו היה בית-המקנס פתח גג אחד עם המת והכהנים מקצבין על-ידי-זה לילה לבית-המקנס, דהוא מצוה, משום דזהו כבוד הקרובים שישתהרו וישעו צרכי המת בביתם; אם לא בנפל דליכא משום פבור, יש אומרים דכולין לכפן להוציא מן הבית בשביל הפתחים, ועל-ידי האפנים המבארים למעלה וכל זה מתבאר מדברי המגן-אברהם ושארי אחרונים, וע"ז מה שכתב המגן-אברהם עוד בענין זה (י"ד): (יד) לצורך מצוה. דשבות דשבות לצורך מצוה שרי, ויכול לעיל בסימן

שער הציור

(ט) גטא: (י) מגן-אברהם: (יא) מגן-אברהם. אבל בבאור הגר"א איכא דהאי דינא דספינה הוא רק לפרוש רש"י, ולפי זה על-כרחי דתור בו הבית-יוסף משה פתח בראש השעיר: (יב) מגן-אברהם והגר"א, ודלא כאלה רבה: (יג) מוסדות צ"ד ור"ן: (יד) בית-יוסף: (טו) בין על-ידי כפר ותינוק בין שלא על-ידי כפר ותינוק [א"ר]: (טו) מגן-אברהם: (יז) מגן-אברהם. ואף דב"י משמע דהוא פטור על החינוך בכל בניו, מבי"ח ולבוש מכה הם סוכרים גס-פן מהסגן-אברהם [א"ר], ודע, דבכל הסימן היכי שזכר מנין, מפר אפלו קטן ביותר, דלא גרע מכפר שמת: (יח) ונראה דברשות-הרבים שלנו יש להקל על-ידי אינו-יהודי, ונכל לצורך לזה גם דעת הרמב"ם שמתיר אפלו על-ידי ישראל לרשות-הרבים משום דהרי לה מלאכה שאין צריך לגופה, ונהי דכזה לא

הלכות שבת סימן שיא

(י) (טו) שהוא לבוש, חשוב פנותו כפר או תינוק: ד *גי' מי שאומר שלא הצריכו כפר או תינוק אלא למת (י"ב) [יל] ערם, אבל אם הוא (טז) בכסותו אין צריך כפר או תינוק: ה יאם צריך למקום המת או לדבר שהמת מנח עליו, מתר לטלטלו מן הצד, דהינו שהופכו ממטה למטה, פינו דלצדך (י"ג) דבר המת הוא. כלא התירו לטלטל על-ידי כפר או תינוק אלא (י"ד) במת בלבד, (יה) אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל: ו *מת המשל בחמה פ'אין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו, פ'אין שני בני-אדם ויושבים משני צדדיו; הם להם מלמטה, (י"ט) זה מביא משתו ויושב עליה וזה מביא משתו ויושב עליה; הם להם מלמעלה, זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו; זה (י"א) (כ) זוקף משתו והולך לו וזה זוקף משתו והולך לו, ונמצאת מחצה עשויה מאליה, שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גפיהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת: ז *מתר (כ"א) לסוף המת (ולתדיוח) (י"ה) ולשמש הפר (כ"ב) מתחתי פדי (כ"ג) שלא יסריח, ובלבד

מ מודי בקנין י
דשבת דשם ר'
אביהו נ רבנו זקנוס
נתיב כח חלק א
ס שבת כמיב ורוב
אש"ע שם מיני
פ לשון הרמב"ם
כפרק כו צ"ע קניא
כמשה

שערי תשובה

[יל] ע"ה. ע"ן בה"ט. וע"ן בשו"ת אבן השתם סימן לא בע"נ זה: דאורייתא, כ"א, וע"ן מ"ש ב"ד סימן ע"ב ס"ק א: (י') שהוא. ה"ה שאר כלים שמלאכתן להתר, גמרא סוף פרק נוטל: (י"ב) ע"ה. ונא שהצריכו פני דוד המ"ה שמת בשבת לטלטלו על-ידי כפר או תינוק, ונא דוד לא היה ערם, דאכריען אפסח דנא מתחתיה ופתי; ושמתיה דבגדי דוד היו מקצין דאסור לכל אדם ללבשו, דשורפין על המלכים. ש"ה ט"ז מ"א: (י"ג) במת. ע"ל סימן שח ס"ה וע"ן ט"ז: (י"ד) זוקף. ומסירה אח"כ, ב"י. ואם הוא מתירא שלא יסריח המת ויצטרכו לצאת, שרי לפרס עליו מחצלת בע"נ שאין עושה אהל, דהני לצדן הסיים, הוסי' ערוכין דף מד: (י"ה) ולשבת. צ"ע על מה שפנהו האידנא

באור הלכה

מזשנה ברורה
שו סע"ף ה, וע"ן שם דלצדן ג'ול חשוב גס"פן פצדן מצוה, ולקחי שרינן הכא על-ידי אינו-יהודי לצדן כהנים, וכן משב"ע מהג"א: ג (טו) שהוא לבוש. הנה (י"ט) שהנה המת לבוש בו מתחלה, (כ) וכל-שפן אם נתן עליו שאר כלים שמלאכתן להתר [גמרא]: ד (טז) בכסותו וכי'. בסע"ף זה הוסיף, דאפלו אם המת לבוש בו עקשו, גס"פן מהני כמו כפר ותינוק, ובבית-יוסף הקשה על זה, דלקחי הסכות בטיל לגבה? וע"ן במגן-אברהם שישבו, דרוקא תכריכין הן בטלין אצלו שאינו עתיד לפשטן, אבל המלבושין שהנה לבוש בהם מחיים, כודאי עתיד להפשטן מעליו ואין בטלין אצלו, וע"ן מה שכתבנו בבאור הלכה שמו"ח זה אינו מרנח: ה (י"ז) דבר המת הוא. ודעה לומר, שאין פנותו בטלטולו בשביל המת גופא, שהוא אסור בטלטול, אלא בשביל המקום או הדבר שהוא מנח עליו, שהוא מפר בטלטול: (יח) אבל לא וכי'. ע"ן לע"ל סימן שח סע"ף ה ובמשנה ברורה שם סע"ף קטן כו"ג: ו (י"ט) זה מביא משתו. פדי להפסיק בינם לקרקע, ואין להקשות, פינו דלכסוף זוקף משתו ומסירה אחר-כך, וכדלקמיה, ונשאר רק המחצלת פרוסה על המת, (כ"א) נביא מיד המחצלת ופרס על גביו, ואת-כך פשיטט ישאר על המת? ול לומר, דאם-כן יהא נפר יותר שצושה לצדן המת, ואסור לעשות

מי שאומר שכתב בסע"ף שאחרי, שהשיג עליו בבית-יוסף, דודע דרכו בדבר שאינו מוצא בפוסקים אחרים בפרוש, לכתב בלשון זה לפעמים, דבאמת הכל מודים בזה ודבר פשוט הוא, פינו שאינו לבוש המת עתה פינו הוא בשאר קלי שמלאכתו להתר: * יש מי שאומר וכי' אלא למת ערם וכי'. ע"ן בבית יוסף שהקשה על זה דלקחי הסכות בטיל לגבה, וע"ן במגן-אברהם שישבו, דהנסות אינו בטל מפילא פינו שעתיד להפשטו, ולעניית דעמי יש לפקפק בדיו זה טובא: ודא, דאשו הגמרא בערילאי עסקינן ואם לא שנדחק דאורי שלכשוהו כבערב-שבת התקריכין ולא היה פנאי לקרוא, ועוד, דבגמרא קמ"ב איתא בהרי"א דהמוציא אדם שהוא לבוש בבגדים, דפטור אף על הגנדים מפני שהבגדים טפלים לו, וכבר הקשה בן באליה רבה, וע"ן שם מה שדחה שם מבי"ל, דרוקא באדם חי, אבל באדם מת הרי הוא עתיד להפשטן מעליו, על-כן לא בטל לגבה והם ככור ותינוק, וכיון מה שכתב המגן-אברהם. אבל כל זה דחוק מאד, דהלא נסותו כודאי בעת שהוא לבוש בה צריך לה להפשטן גופו יותר ממשתו שהוא משב"ע בה אחר מיתתו [דאי אפשר לו לשכב ערם], ודאפלו הכי גם כמשהו, אף כודאי עתיד לטלקו מפנה לבסוף, אפלו הכי מוכח בגמרא וכל זמן ששוכב בה אם רוצה לטלטלו צריך כפר או תינוק, או שיהפכו ממש להמטה דלקחי טלטול מן הצד, ולא המידו משיים המשש גופא ודקא היא לא נעשית בסיס, כמו שכתב הר"אש והמארז, אלא ודאי אף דעתיד לטלקו ממנה, אף-על-פי-כן על זמן ששוכב עליה חשיבה טפלה לו ובטלה לגבה, ואם-כן פלישפן בבגדיו פל-זמן שהוא לבוש בהן טענין לו ובטליו לגבה פינו שהוא צריך להן עתה²⁵, ולא נחשב ככפר ותינוק:

אהל עראי לצדן המת, אבל השתא נפר שעשו לצדן צצמן¹⁶, שהרי פשחם להם מלמטה הביאו מטה, וראמו שגם המחצלת הביאו מתחלה רק בשביל צצמן: (ב) זוקף משתו ונשמש וכי'. ודעה לומר, שזוקפה (כ"ג) ומסירה והוא נשמש מתחת המחצלת, (כ"ד) והמחצלת אותם הם קשים וזקופים, ונשארים מפילא פאהל על המת, וע"ן במגן-אברהם, דאם הוא מתירא שלא יסריח המת ויצטרכו לצאת, שרי לפרס עליו מחצלת להדיא, אף שהנה בלא עשית אהל: ז (כ"א) לסוף המת ולתדיוח. סיכה הוא בשמ"י¹⁷ והתקח במים, והנהו במים קרים¹⁸, והשעם בכל זה שהתירו, וזהו (כ"ט) לאו בכלל טלטול אלא נגיעה בעלמא¹⁹, פינו שאין מו"ח בו אכר²⁰: (כ"ב) מתחתי. אבל אסור לשמש המת (כו) מעל-גבי הפר, והוא טלטול ממש, והעולם נוהגין להגביה אותו מעל הכרים על-ידי כפר אף במקום שאין לחש שפסריח, (כ"ג) ויש למחות בינם, (כ"ד) רק לשמש הכרים מתחתי מתיר²¹, ובמקצת מקומות נוהגין להעצים עיניו ולגשר אכריו שלא יתעקמו, ואומרים דאיתא בזה שהיא סכנה, ואף דדבר זה אין לו שגש על-פי הרין, דבמשנה איתא דאין מעצימין עיניו של מת וכן שלא נזיו בו אכר, וכל הראשונים סתמו בן וכו' שפסק בלשון צדוה, מכל מקום במקום שפנהו אין למחות פינו שיש להם סכף על-פי הזהר²², (כ"ט) אף באמת בזה לא נזכר סכנה כי אם לענן עינים, ואם-כן ללשר האכרים אין להם שים סכף²³, ובאליה רבה פתב, דבמקום שנהגין להקל בזה משום שחוששין שלא יתעקמו ויהיה בזיון למת, נעשו כמו שכתב בפרדקי, שפניח כפר [או] שאר דבר שמתר לטלטל וכג'ל] על איתן האכרים ודחוק עליו עד שפשיט אכריו: (כ"ג) שלא יסריח. על-ידי חם הפרים ובסתות, ומתו לזוף חמץ

שער הציון

קמא לן פותה, על-כל-פנים על-ידי אינו-יהודי ובחשית-הרבים שלמי יש להקל: (ט"ט) פריימג'ים: (ס) מגן-אברהם ושי"א: (כ"א) אחרונים: (כ"ב) מגן אברהם: (כ"ג) תוספת-שבת ומצות-השקל: (כ"ד) ובאליה רבה משמע דבאל טעם שצטרכו הסיים לצאת מן התרד גס"פן שרי בשביל המת לכר [לדין דקמא לו שלא כרבי יצחק דאמר אין כלי נטל אלא לצדן דבר הנטלו, ובתוספת-שבת מושב זה, ע"ן שם: (כ"ה) רשי"י: (כ"ו) פשוט, וכן באר שם בהדיא פפרוש המשנה להכמ"פ, ולשון הטור פנה מקשה מאד, ואולי דשעות-סופר הוא: (כ"ז) מגן-אברהם ושי"א: (כ"ח) לכאורה בפשנה קמ"א משמע דגם זה אינו מפר רק בשביל שלא יסריח²⁴, וכן משמע בשלח-ערוך: (כ"ט) היראדם:

הַלְבוֹת שֶׁת סִימָן שִׂיא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כב]

רק לשמט הפרים מתחמיו מתרי¹⁸ וכו', פִּינָן שְׁלֵשׁ לָהֶם סִקָּף על-פי הדיקה¹⁹. אף פִּינָן פִּינָן לא נִכְרַר סִקָּף כִּי אִם לְעֵנָן צִינָם, וְאִם-כֵּן לְיִשְׂרָאֵל הַקָּרִים אֵין לָהֶם שׁוֹם סִקָּף²⁰.

21) וכן לגבי פשיטת בגדים מהמת בשבת, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ל) שאף על פי שכתב הכף החיים (ס"ק נח) בשם הפתח הדביר, שמנהג החברא קדישא בקהילת איזמיר היה לפרשטם כדי שלא יסריח, ואף בימות החורף עשו כן ולא חילקו בדבר, כיון שברוב ימות השנה יש חשש שמא יסריח, וכן כתב הגשר החיים (ח"א פ"ג אות ב ס"ק ג), מי"מ להלכה אסור לעשות כן, מפני שגורם בכך לטלטול איברי המת, והרי הם אסורים בטלטול. והוסיף, שכן נהגו בשעה שנפטר החזויא בליל שבת, שלא הפשיטו ממנו את בגדיו.

וכן לגבי הודדת המת מהמיטה לארץ על ידי הנחת דבר היתר עליה, באופן שאין חשש שיסריח, כגון בימות החורף או שנפטר כמה שעות לפני יציאת השבת, שנסתפק הגר"ש אויערבך (ש"יכ פס"ד הע' מט) אם מותר לעשות כן [וראה בשו"ת האלף לך שלמה א"ח סי' קלד, ובכף החיים שם, ובגשר החיים שם, שכתבו שמותר], כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שכשנפטר החזויא רק הוציאו את הכר שהיה מונח מתחת ראשו, וכיסוהו בסדין, כמשמעות דברי המשנ"ב.

22) ולעיל (סי' כה ס"ק מב) כתב, שבמקום שבעלי הקבלה דברי הוזהר חולקים על הגמרא דברי הפוסקים, יש לנהוג כמובא בגמרא ובפוסקים.

23) אכן, ליישר את איברי המת על ידי נכרי, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שמותר.

[שעה"צ ס"ק כח]

רק בשביל שלא יסריח²⁴.

24) ואף אם אין חשש שיסריח בשבת, והתועלת מהשמטת הכר היא רק שלא יסריח המת במוצאי שבת, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני ח"ג פע"ו ס"ק ז) שמ"מ מותר לשימטו, מפני שיסוד היתר זה הוא לדאוג לצרכי המת, ובכלל זה גם מניעת הסרחתו במוצאי שבת כמבואר להלן (ס"ק כג).

[ביה"ל ד"ה יש]

פלי"שן בבגדיו פִּינָן שְׁלֵשׁ לָהֶם סִקָּף לוֹ וְכִסְיוֹ לְגַבָּה פִּינָן שְׁלֵשׁ לָהֶם לְעַן שְׁתָּה²⁵.

25) ואף מעיל וכדו', שאין בהסרתו בויון המת, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני ח"ג פע"ו ס"ק ה) שאינו נחשב ככר או תינוק, כיון שגם הוא בטל למת. והוסיף, שהוא הדין בטלית שמכוסה בה המת, וכן בשמים המונחים על גביו, שהואיל ומונחים עמו לכבודו, הרי הם בטלים אליו.

[משנ"ב ס"ק יח]

צִינָן לְעֵיל סִימָן שׁוֹחַ סִימָן הַיְמָשְׁנָה בְּרוּחָה שְׁם סִימָן-קָטָן כו"ל¹⁶.

15) שם כתב השו"ע, שיש מותרים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל על ידי ככר או תינוק, וכתב במשנ"ב שם שהרבה ראשונים חלקו על זה, וכמותם הכריעו הרבה אחרונים. אכן, במקום הפסד מרובה, כתב בשעה"צ שם (ס"ק כד) בשם שו"ע הרב, שיש להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק יט]

אֶבֶל הַשֵּׁפֶט אֶבֶר שְׁעֵשׂוֹ לְצִדְקָה עֲצָמָן¹⁷.

16) ואף על פי שגם לצורך החי אסור לעשות גג עראי להגן עליו בשבת [כמבואר לקמן (סי' שטו ס"ק כ)], ביארו התהלה לדוד (שם ס"ק ט) והחזויא (א"ח סי' נב ס"ק ב אות ז) שבתחילה כשנהנו מהמוצלת היא היתה בידם, והדין הוא שמהצלת המונחת בידו ולא על גבי דבר אחר אינה נחשבת כאהל, ומותר אף להניחה כך בשבת, וכן מבואר בבית מאיר (סי' שטו).

[משנ"ב ס"ק כא]

סִימָן הוּא בְּשִׁמְכָן¹⁷ וכו', וְהִנֵּה בְּמִים קָרִים¹⁸ וכו', דָּנְהוּ לֹא בְּכָלֵל טַלְטוּל אֶלָּא נְגִיעָה בְּעֵלְמָא¹⁹, פִּינָן שְׁאֵין מִיזוּ בּוֹ אֶבְרָתוֹ²⁰.

17) ולטו"ך בחלב, כתב הרמ"א לקמן (סי' שכו סי' ש) שאסור משום איסור נולד, וכן כתב המשנ"ב לקמן (סי' שכו ס"ק ד) לגבי שומן.

18) ולרחוץ את המת במים חמים שהוחמו מערב שבת, כתב התהלה לדוד (ס"ק י) בשם הרד"ך שאסור, מחשש שאם לא יהיו מצויים מים חמים יבואו לחמם מים קרים, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' שכו ס"א) לגבי שאר רחיצה בחמין בשבת.

19) אמנם לעיל (סי' שח ס"ק יז) כתב, שלדעת המג"א נגיעה לצורך הרבר המוקצה אסורה, ומה שהתיר כאן לנגוע במוקצה, ביארו הפרישה (אות ט) והפמ"ג (א"א ס"ק יט) שלדעת המג"א לא חותר הרבר אלא במת, משום כבודו. וראה שם שכתבנו שלהלכה נקט המשנ"ב כדעת הגר"א, שהתיר לנגוע אף לצורך הרבר המוקצה.

20) ואף על פי שמתנועע בשר המת על ידי ההרחה, כתב התפארת ישראל (שבת פכ"ג יכין אות לה) שאין זה נחשב כטלטול מוקצה, כיון שאין מזו"ז בו אבר. ולדעת הגר"ש קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"ח ס"ק א) מדובר כאן באופן שאין בשרו ושערו זו, כגון שיש עליו שמן, ומזו"ז את השמן אנה ואנה על גבי הבשר, והגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ח) צידד, שאם אינו מתעסק להגביה את אבר המת, אלא שהאבר זו במקצת מחמת הסיכה וההודחה, אין זה נחשב כטלטול מוקצה אף אם האבר עצמו זו במקצת [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק קנא) לגבי טלטול מוקצה במקצת].

הלכות שבת סימן שיא

קטז

באר הגולה

ק חספסות שם מיג
 ור"ף והוא"ש שם
 ר בלמים פרק א
 ש חספסות שם
 בשבת נ"ת שם
 בגמרא ולא כהני
 רבנן דאסרי שם
 א שם בתוספות
 ב ה"א י"ש שם ג שם
 קמ"א משנה ופשוט
 נשי"ד שם קכ"ג

(טו) (כד) שלא יזיז בו שום אבר. ואם הנה פיו נפתח והולך, קושר את הלחי בענן שלא יוסיף להפתח, אבל לא כדי שישגר מה שנפתח או קצתו, שאם-כן היה מזיז אבר. ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת: ה' טלטול מן הצד לצרף דבר המתר, מותר. הלכה, יצנון שטמן בארץ (כה) ומקצת עליו מגלים, (כו) שלא השריש (כו) וגם לא תהפון (טז) לזריעה, נוטלו, (כח) ה"א-על-פי שבנטילתו (יז) מזיז עפר ממקומו, ה"א-על-פי שהוסיף מהמת לחות הקרקע, מותר: הנה (כט) ובאפלו הניחו שם מבעוד יום להיות שם כל השבת, (יח) דאין באקלין משום פסיס לדרך האסור (כל בו), (יט) ל' נוטלו בגופו אפלו לצרף דבר האסור, מותר. הלכה, יקש שעל המשטה (לא) דסתמו (כ) מקצה להסקיה, (לב) מנענעו בגופו, ואם הניח עליו מבעוד יום בר או קסת מנענעו אפלו בידו, (לג) שהרי הכינו מבעוד יום לשבב עליו (לד) (וכן אם חשב לשבב עליו) (ר"ן ס"פ במה טומנין): ט (כז) אפרות הטמונין

באר היטב

לא אתי לאשוויי גמות, אבל בבית אסור לטל הצנון מהארץ דאית לאשוויי גמות, מ"א: (י"ח) דאין. כלומר, דלא היתא פנתו שיהא האכל משמש לצפר, אדרבה העפר משמש לאכל; ואין חילוק בין אכלים לבלים, מ"א. והט"ז פ"י דהפנתה, כל זמן שירצה לאכל מהם ומה שלשאר יאכל פעם אחר, אבל מי שנומר בדעתו בברור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנב, אסור אפלו בטלטול מן הצד, ע"ש: (י"ט) וטלטול בגופו. מ"י ולא יגע ביד: (כ) מקצה. ובמקום שאין פסיקין בקש מותר לנענע ביד, ט"ז: (כ"א) פרות. עין ס"ק יח פתחי בשם הט"ז דאם נמר בדעתו בברור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת

משנה ברוחה

ועל זה רמזו פה"ה וכמו שנתבאר לעיל בסימן שח סעיף לח"ע, ועל זה רמזו פה"ה בסעיף ט, וכעין זה איתא בפמ"א גס"פן פ"י עמודים של אורג שהיו תקועין בקרקע הבית, שאסור לטלטלן ממקומן שמא יבוא להשוות הגמות אחר-כך: (כ"ט) ואפלו הניחו וכו'. רוצה לומר, דאף דבעלמא אם הניח דבר-מקצה על איזה כלי על דעת שישאר שם כל השבת, לכלי עלמא נעשה הכלי גופא גס"פן מקצה מטעם פסיס לדרך האסור, וכנ"ל בסימן שט סעיף ד, מכל מקום הכא לא נעשה הצנון פסיס להעפר שעל גבו מטעם דאין באקלין וכו', ורוצה לומר, (לג) דבאקלין אלו לא שניך פסיס, דהלא לא היתא פנתו בהטמנה שיהא האכל משמש להעפר, אלא אדרבה, שיהא העפר משמש להאכל, (לד) והוא הדין לצנון פרות הטמונין בתוך, דלקמה, אפלו הנה דעתו שישארו שם כל השבת, גס"פן לא נעשו הפרות פסיס להתקן שעל גבן מטעם הפ"ל: (ל) וטלטול בגופו. פרוש, שאינו נוגע בידו, כי אם בגופו (לה) או בשאר אבריו, מקלינין בו יותר משאר טלטול מן הצד, ועל-פ"ן מותר אפלו לצרף דבר האסור: (לא) דסתמו וכו'. הנינו במקומות שמפסיקין בקש, (לו) אבל במקומותינו סתמא עומד למאכל בהמה או לשכיבה, ומותר לנענעו אפלו ביד, ודע, דהשלקו-צרוף מני (ל) שהקש לא הניח על המשטה לשם שכיבה, דאי הניח מבעוד יום לשם שכיבה, תו נסתלק ממנו שם מקצה בכל מקום: (לב) מנענעו בגופו. כרי שיהא צף ורך לשבב עליו: (לג) שהרי הכינו וכו'. הנינו (לד) אפלו אם לא חשב בהניא לשבב עליו, חשבינן על-ידי מעשה זו כאלו חשב; ואם חשב בהניא, מהני אפלו בלא כר וקסת, וכן שכתב הרמ"א: (לד) רבן אם חשב, פרוש, אפלו (לז) הניחו להקש על המשטה בסתמא ואחר-כך חשב עליו:

שער הציון

(ל) מגן-אברהם וחי"אדם ושי"א: (ל) בתי"סוף בשם הפגיד-משנה, והעתיקוהו גם הלבוש והט"ז לדינא: (לב) עין במגן-אברהם שהקשה על המניד-משנה מירושלמי, ועין באלה רב שכתב שאין מוכח מירושלמי, ומכל מקום כתב לבסוף שדעת הר"א גס"פן דהמגן-אברהם להקל בזה: (לג) מגן-אברהם, וחי"א גם הוסיף-שבת, וכן הסכים הגר"א נדאי לאו הכי אין נפקא-מנה לענין פסיס בין אקלין לשאר דברו, וכן פתב גס"פן המאמר-פרדכי, ומה שם על הט"ז שרצה לחדש בסעיף-קטן י' וגם הרמ"א סבירא לה בהתוספות, דבדרכי-משה לא משמע הכי, ועל-כ"ן השמטתי את שיטתו, ובפרט דהוא מלתא דרבנן: (לז) הגר"א בשם הר"ן, ועין בבית-יוסף ששם הוא מצידן פן פסקתו לעקר הדין: (לה) פן משמע באחרונים: (לו) לעיל בש"ח סעיף כח, פסקגן-אברהם סעיף-קטן נג: (ל) רש"י בשבת דף ג, וכן פתב הר"ן שם: (לז) כן כתב בגמרא, וכן משמע בגר"א, וכן כתב בתוספת-שבת: (לז) והא הר"ן יליף זה מחשב דמהני בתריות, ושם מהני אפלו גדרן משהלה לשם עצים. ודע, דלשון יכון שכתב הרמ"א אינו מרמז על-כ"פ, דבגמרא מוכח דחשב צדיק מניח ולא חשב: (ח"ש):

